Хальота А.І.
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розбудови правової держави виникає проблема утвердження в Україні загальнолюдських принципів свободи, гуманізму, соціальної справедливості і рівноправності всіх етнічних груп українського народу, які випливають із Загальної декларації прав людини та ратифікованих Україною міжнародних пактів, договорів про права та свободи людини. Особливо актуальним завданням держави є забезпечення прав національних меншин [1].

Під час реалізації національними меншинами своїх прав і свобод виникають різноманітні етнічні конфлікти, під якими розуміють конфлікти з певним рівнем організованої політичної дії суспільних рухів, масових безпорядків, сепаратистських виступів, або навіть - громадянської війни, де протистояння проходить по лінії етнічної спільноти [2].

Міжетнічні конфлікти досить трагічні, причинні прояви їх різні. Це можуть бути причини, що виникають на економічному, політичному, ідеологічному чи релігійному підґрунті [3]. Поширеними чинниками етноконфліктів можуть виступати: а) етнічні відмінності в державному та правовому статусі меншин, нерівне ставлення до них титульного етносу; б) етнополітичні спекуляції окремих політиків, етнополітичні інтереси національних еліт чи іноземних держав (наприклад, карабаський, російсько-грузинський, російсько-український конфлікт тощо); в) процес етнічної солідаризації та конфронтації за принципом “свій – чужий“ (ксенофобія); г) дискримінація за національною, етнічною чи етноконфесійною ознакою та інші.

Найважливішими діями по запобіганню міжетнічних конфліктів може бути: 1) забезпечення меншинам доступу до політичного впливу в усіх сферах суспільного життя, справедливого представництва у виборчій системі; 2) сформувати правові відносини, зорієнтовані на забезпечення рівності прав і свобод усіх осіб, які належать до меншин, недопущення дискримінації їх прав в усіх галузях державного і суспільного життя; 3) уникнення вирішення міжетнічних чи міжконфесійних протиріч силовими

засобами або за допомогою військових формувань, поліції тощо; 4) забезпечення публічного порядку та законності з боку правоохоронних органів без дискримінації, без прямого чи непрямого обмеження прав чи надання переваг громадянам за ознакою національного чи етнічного походження.

Вказані дії, безперечно, є важливим підґрунтям у забезпеченні прав і свобод осіб, які належать до меншин, в правоохоронній діяльності поліції України. Основні напрямки захисту прав і свобод осіб, які належать до меншин в Україні, визначені чинним законодавством України та міжнародними правовими актами, що містять міжнародні стандарти прав людини.

Таким чином, забезпечуючи права національних меншин поліцейським слід враховувати: 1) свої повноваження стосовно осіб, які належать до національних меншин, мають здійснювати з дотриманням принципів верховенства права, законності, гуманізму, поваги до особи, пропорційності, недискримінації та соціальної справедливості; 2) на здійснення прав і свобод особами, які належать до меншин, не встановлюються жодні обмеження за етнічною ознакою, крім тих, що передбачені законом для всіх громадян і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для забезпечення публічного порядку, запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших осіб; 3) належність особи до національних, етнічних чи релігійних меншин не може бути підставою для обмеження прав людини, зокрема права на свободу і недоконаність особи, на недоторканість житла, на справедливий суд, на таємницю особистого і сімейного життя, на повагу до сімейного та приватного життя. Ніякі виняткові обставини або вказівки службових осіб не можуть бути підставою для неповаги до гідності осіб, які належать до меншин, для формування стереотипів про "етнічну злочинність" тощо (наприклад: «циганська наркоманія», «організована злочинність осіб кавказької національності» тощо). Навіть у випадках, коли держава дозволяє обмеження гарантованих прав, то поліція такі обмеження не повинна накладати у дискримінаційний спосіб стосовно осіб національних меншин; 4) під час реалізації прав і свобод, закріплених в Конституції України, особи, які належать до вказаних меншин, повинні дотримуватись вимог всіх законів (без всіляких застережень та умов) держави, оберігати її суверенітет і територіальну цілісність, поважати мову, культуру, традиції, звичаї, релігійну самобутність українського народу та всіх меншин. Будь-які вияви неповаги чи дії направлені на порушення цих вимог, повинні кваліфікуватись правопорушенням, злочином, а винні особи - притягуватись до відповідальності; 5) поліція забезпечує реалізацію прав і сво-

бод всіх осіб, а не тільки тих, які належать до національних, етнічних та релігійних меншин. На практиці це означає, що ті особи, відносно яких безпосередньо порушене одне чи кілька прав, що їх гарантує чинне законодавство України, можуть звертатись зі скаргою до правоохоронних органів; 6) персональний склад поліції повинен відображати особливості національно-етнічного складу населення. Повинна існувати стратегія відбору кадрів, яка б забезпечувала прийняття на службу представників національних, етнічних та релігійних меншин у тій пропорції, в якій ці групи (меншини) представлені у суспільстві (в регіони); 7) правоохоронна чи правозастосовча діяльність поліції повинна сприяти виконанню зобов'язань держави забезпечувати національним меншинам якісних умови для збереження суттєвих ознак своєї ідентичності, зокрема власної релігії, мови, традицій і культурної спадщини, безпосередньо захищати та гарантувати повагу до гідності етнічних меншин. Важливо, щоб поліцейські виконували свої повноваження з урахуванням культурних особливостей меншин, своїми діями та стосунками з представниками національних меншин не розпалювали ворожнечу та нетерпимість, а надавали підтримку та допомогу особам в пошуку шляхів подолання існуючих міжетнічних конфліктів, релігійної чи національної нетерпимості та ворожнечі; 8) поліція попереджати виступ та інші дії на підтримку національної, етнічної чи релігійної нетерпимості та притягати винних до юридичної відповідальності; 9) поліцейським слід поважати самобутні культурні традиції та звичаї, релігійні переконання всіх осіб етнічних меншин, які попередньо ув'язнені, знаходяться під слідством, затримані чи заарештовані згідно законодавства та за вмотивованим рішенням суду.

Висновок.

Отже, поліція відіграє величезну роль в забезпеченні прав осіб, які належать до вказаних меншин, та за активної участі поліції вони можуть ефективно реалізовувати всі свої права людини і основні свободи в повному обсязі.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. Поточна редакція від 30.09.2016 р.

2. Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми. Збірник наукових праць членів Товариства конституційного права з нагоди десятої річниці Конституції України, Конституційного Суду України та самого Товариства / Відповід. ред. проф. Мартиненко А.Ф. і доц. Кампо В.М. – К.: «Куприянова», 2007. – 320 с.

3. Гом'єн Д. Короткий путівник Європейською конвенцією з прав людини / Донна Гом'єн / Пер. з англ. Т. Іваненко та О. Павліченко. Львів: Кальварія, 2000. – 182 с.

Снідевич О.С.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри нотаріального
та виконавчого процесів і адвокатури
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(м. Київ, Україна)

ЩЕ РАЗ ПРО АЛЬТЕРНАТИВНУ ЮРИСДИКЦІЮ

Розмежування юрисдикції судів залишається складною проблемою для науки та практики не дивлячись на всі спроби законодавців та науковців їх вирішити. Однак, на наш погляд, існування цієї проблеми викликане не лише недосконалим законодавством, а й існуючими в науці та практиці догмами.

На даний час розмежування юрисдикцій здійснюється згідно зі ст.ст. 15, 16 ЦПК України, ст.ст. 1, 12 ГПК України та ст.ст. 2, 17 КАС України, які визначають компетенцію відповідно загальних, господарських та адміністративних судів. Недосконалість цих положень призводить до того, що при визначенні та розмежуванні юрисдикцій суди частіше керуються існуючою вже впродовж десятиліть практикою, а ніж зазначеними положеннями чинного законодавства.

Як уже ми зазначали раніше, порівняльний аналіз положень ст. 15 діючого ЦПК та ст. 24 ЦПК УРСР 1964 року вказує, зокрема, на те, що діючий ЦПК на відміну від ЦПК 1964 року взагалі не передбачає такого критерію визначення компетенції загальних судів щодо розгляду цивільних справ, як суб'єктний склад спірних правовідносин [1]. А між тим, зазначений критерій ще й досі в судовій практиці визначається як один з найбільш важливих при визначенні кола справ цивільної юрисдикції та їх відмежуванні від справ господарської юрисдикції.